

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. kovo 16 d.
(OR. en)

7278/23

MI 204
COMPET 221
IND 115

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2023 m. kovo 16 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2023) 162 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI „Bendrosios rinkos trisdešimtmetis“

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2023) 162 final.

Pridedama: COM(2023) 162 final

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2023 03 16
COM(2023) 162 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Bendrosios rinkos trisdešimtmetis

1. ĮVADAS

Šiais metais minime bendrosios rinkos trisdešimtmetį. Bendroji rinka – vienas didžiausių ES laimėjimų. Nuo tada, kai ji sukurta 1993 m., laisvas asmenų, paslaugų, prekių ir kapitalo judėjimas suteikė tiek daug naudos piliečiams ir įmonėms, kad tai pranoko net drąsiausiomis ateities vizijomis paremtus lūkesčius, kurių turėta prieš tris dešimtmečius.

Iš pradžių bendroji rinka buvo sumanyta kaip laisvosios prekybos be tarifinių ar netarifinių kliūčių erdvė, tačiau ilgainiui ji tapo daug daugiau. Dabar tai didžiausia pasaulyje integruota bendros rinkos erdvė¹ ir vis dar viena labiausiai į išorę orientuotų bendrųjų rinkų. Tačiau bendroji rinka yra daug daugiau nei teisinė sistema, daugiau nei rinka: tai laisvės, pažangos, galimybių, augimo, bendros gerovės bei atsparumo erdvė ir geopolitinės įtakos priemonė.

Apžvelgiant daugelį laimėjimų, tapusių savaimė suprantama mūsų kasdienio gyvenimo dalimi, svarbu taip pat pripažinti, kad bendroji rinka yra vertingas išteklius, kurį turime nuolat saugoti ir tobulinti.

Bendroji rinka turi toliau prisitaikyti prie naujų uždavinių² – tai pripažino, be kita ko, Europos Parlamentas savo rezoliucijoje „Bendrosios rinkos 30-osios metinės“³. Reikia bendromis pastangomis toliau ją palaikyti, gilinti, išnaudoti visą jos potencialą, išlaikyti vienodas sąlygas tiek joje pačioje, tiek santykiuose su pasauliu, ir užtikrinti, kad ji savo ilgalaikiu konkurencingumu ir produktyvumu sudarytų pagrindą ES klestėti, kaip yra nurodžiusi Europos Vadovų Taryba⁴. Bendroji rinka yra bendra erdvė, kurioje taikant nuspėjamą ir nesudėtingą reguliavimo sistemą pritraukiama investicijų Europos Sąjungoje ir iš už ES ribų.

Reikia dėti bendras pastangas, kad būtų užtikrintas galiojančių taisyklių laikymasis, pašalintos kliūtys ir vertinamos galimos tolesnio bendrosios rinkos integravimo sritys. Potenciali nauda yra labai didelė: įvertinta, jog vien pašalinus valstybių narių lygmens prekybos prekėmis ir paslaugomis bendrojoje rinkoje kliūtis iki 2029 m. pabaigos ekonomika galėtų išaugti 713 mlrd. EUR⁵.

¹ Vertinant pagal perkamosios galios paritetą. TVF, pasaulio ekonomikos perspektyvos (*World Economic Outlook*).

² Įskaitant demografinius iššūkius.

³ 2023 m. sausio 18 d. Europos Parlamento rezoliucija „Bendrosios rinkos 30-osios metinės: laimėjimų paminėjimas ir žvilgsnis į būsimus pokyčius“, P9_TA(2023)0007.

⁴ 2023 m. vasario 9 d. Europos Vadovų Tarybos išvados.

⁵ *Mapping the Cost of Non-Europe 2019-24*, Study of the European Parliamentary Research Service, 2019.

2. BENDROJI RINKA – EUROPOS PROJEKTO PAGRINDAS JAU 30 METŲ

2.1. Gerinamos piliečių gyvenimo ir verslo sąlygos, palaikoma žaliaji ir skaitmeninė pertvarka

Laisvas asmenų, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimas europiečiams atveria didžiausią produktų ir paslaugų pasirinkimą, išpūdžių, idėjų, kultūrų ir kalbų įvairovę. Tai kasdien naudinga daugiau kaip 440 mln. piliečių visame žemyne. Bendroji rinka pirmiausia yra žmonių gerovės didinimo priemonė.

Panaikinus papildomus **tarptinklinio ryšio** paslaugų mokesčius, keliaudami po Europą galime palaikyti ryšį su šeima ir draugais. **Vartojimo ir maisto prekės**, esančios apyvartoje bendrojoje rinkoje, tapo saugesnės perkant tiek internetu, tiek ne internetu, o pavojingi produktai atšaukiami iš rinkos. Naudojant elektroninių įrenginių **universalųjį įkroviklį** sumažės elektros ir elektroninės įrangos atliekų ir nepatogumų vartotojams, be to, vartotojai kasmet dėl to sutaupys 250 mln. EUR. Bendra Europos transporto erdvė teikia galimybių už prieinamą kainą keliauti ir vežti prekes Sąjungoje. Dėl įtvirtintų **keleivių teisių** galime gauti kompensacijas, kai kas nors sutrikdo mūsų kelionių planus. Įmonės ir piliečiai gali atlikti tarpvalstybinius mokėjimus taip pat lengvai kaip mokėjimus savo šalyje. **Kredito** prašantys vartotojai gali tikėtis geresnės apsaugos.

Bendroji rinka taip pat sudaro palankesnes sąlygas gyventi, mokytis, dirbti ir išeiti į pensiją kitoje valstybėje narėje. Pagal programą „**Erasmus**“ beveik 13 mln. jaunuolių turėjo galimybių studijuoti ir dirbti užsienyje. Bendroji rinka išplėtė horizontus ir galimybes Europos specialistams – jų **profesinė kvalifikacija** pripažįstama lengviau. **Socialinės apsaugos** taisyklių koordinavimas padeda užtikrinti, kad milijonai europiečių galėtų toliau naudotis savo teisėmis gauti pensijas ir sveikatos priežiūrą gyvendami užsienyje, o profesinės saugos ir sveikatos taisyklėmis užtikrinama sąžininga konkurencija ir aukšti standartai visiems, kad ir kur jie dirba⁶.

Bendroji rinka – galinga **žaliąją pertvarką** pagal Europos žaliąjį kursą spartinanti jėga. ES lygmeniu vienodai nustatoma gaminių standartais užtikrinamas aplinkosaugos ir saugos reikalavimų, taip pat energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų laikymasis. ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje (ATLPS) vadovaujantis rinkos dėsniais grindžiamu požiūriu, tarša mažinama ekonomiškai efektyviai, o joje gautomis pajamomis gali būti remiamas perėjimas prie švaresnės gamybos ir skatinamos inovacijos.

Integruota **ES energijos rinka** yra ekonomiškai efektyviausias būdas užtikrinti tvarų ir saugų įperkamos energijos tiekimą ES piliečiams. Per praėjusį dešimtmetį dėtos didelės pastangos toliau integruoti elektros energijos rinkas Europoje davė didelės naudos vartotojams, kuri

⁶ Šis holistinis bendrosios rinkos vaidmuo pripažintas EP rezoliucijoje (žr. 9 punktą).

įvertinta apie 34 mlrd. EUR per metus. Tai pasiekta sudarius sąlygas tarpvalstybinei prekybai tarp valstybių narių ir padidinus energijos tiekimo didesnėje geografinėje teritorijoje saugumą⁷. Esant dažniems tiekimo sutrikimams, bendroji rinka padeda užtikrinti, kad energija, ypač dujos, būtų tiekiama ten, kur reikia labiausiai. Regioninis bendradarbiavimas ir solidarumas yra labai svarbūs siekiant užtikrinti ES energetikos sistemos atsparumą. Prie šio patikimo tiekimo saugumo labai prisidėjo TEN-E reglamentas: pagal jį valstybių narių energetikos sistemos tarpusavyje susiejamos per bendro intereso projektus. Vis dėlto pastarojo meto energetikos krizė išryškino kelis trūkumus ir ES teko į juos reaguoti.

Artimiausiais metais reikės vystyti bendrąją rinką siekiant tenkinti piliečių lūkesčius dėl į žmogų orientuotos **skaitmeninės pertvarkos** ir kad rinkose tvarus pasirinkimas būtų galimas už prieinamą kainą ir patrauklus. **Skaitmeninių paslaugų aktu** bus užtikrinta, kad internetu veikiančios įmonės galėtų pagal vieną tiesiogiai taikomų taisyklių rinkinį vykdyti veiklą visoje Europoje ir kad piliečiai galėtų bet kurioje ES vietoje saugiai naudotis interneto platformomis ir e. prekybos paslaugomis, būdami apsaugoti nuo neteisėto turinio, dezinformacijos ir patyčių kibernetinėje erdvėje. **Skaitmeninių rinkų aktu** bus užtikrintos sąžiningos ir konkurencingos skaitmeninio sektoriaus rinkos, kad platformos bendrojoje rinkoje negalėtų piktnaudžiauti prieigos valdytojo įgaliojimais. Suderintomis tokių sričių, kaip audiovizualinė žiniasklaida ir autorių teisės, taisyklėmis palaikoma kultūros įvairovė ir žiniasklaidos pliuralizmas skaitmeninėje aplinkoje. Remdamasi Duomenų valdymo aktu, kuris jau priimtas, ir Duomenų aktu, dėl kurio sėkmingai deramasi, ES kuria tikrą **bendrąją duomenų rinką** – taip atveriamą galimybių visiems ekonomikos dalyviams ir Europa tampa pasauline duomenų ekonomikos lydere. Taip pat kuriame **kibernetinio saugumo** bendrąją rinką, apimančią bet kokių susietųjų gaminių, programinės ar aparatinės įrangos kibernetinio saugumo reikalavimus.

ES sukūrė skaitmeninių priemonių, skirtų tam, kad bendroji rinka veiktų sklandžiau. Pandemijos metu Komisija greitai parengė **skaitmeninį COVID pažymėjimą**, kad būtų lengviau naudotis judėjimo laisve: ES piliečiams ir gyventojams suteikta galimybė lengvai pateikti skaitmeninį įrodymą, kad jie yra paskiepyti nuo COVID-19, yra gavę neigiamą testo rezultatą arba persirgę šia liga.

Skaitmeninėmis priemonėmis **mažinama administracinė našta ir didinamas skaidrumas** piliečiams ir įmonėms. Norėdami apie savo teises ir galimybes sužinoti daugiau jie gali naudotis portalu „Jūsų Europa“, kuris yra viena bendra informacijos prieigos vieta. Tie, kurie nori kreiptis patarimo susidūrę su problemomis bendrojoje rinkoje, gali naudotis „Jūsų Europos patarėjo“ paslauga ir tinklu SOLVIT, kuris padeda nuo ES teisės pažeidimų nukentėjusioms įmonėms ar asmenims išspręsti ginčus ir apginti savo teises neteisiminiu keliu, taigi įveikti kliūtis. Siekdama gerinti verslo aplinką, SOLVIT dėmesį sutelks į pagalbą mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI), kad jos galėtų kuo geriau išnaudoti bendrosios rinkos teikiamas galimybes. Tūkstančius viešojo administravimo institucijų vienijančioje **Vidaus rinkos informacinėje sistemoje (IMI)**⁸ palengvinami tarpvalstybiniai administracinės srities mainai tarp institucijų ir sprendžiamos problemos. Metams bėgant ši

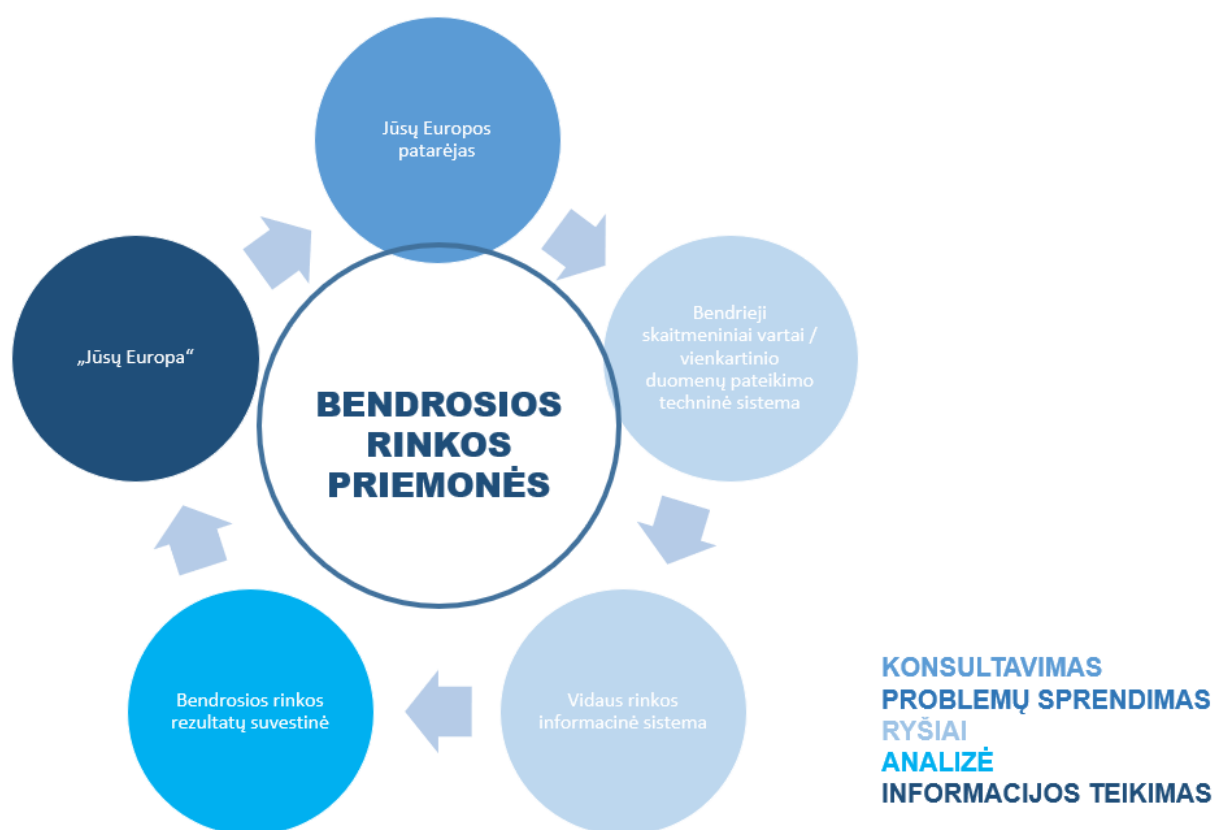
⁷ Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (<https://www.acer.europa.eu/events-and-engagement/news/press-release-acer-publishes-its-final-assessment-eu-wholesale>).

⁸ Vidaus rinkos informacinė sistema (https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_lt.htm).

sistema nuolat auga ir dabar apima 19 politikos sričių⁹. Visa tai kartu sudaro realią bendrosios rinkos pagalbos sistemą, naudingą tiek įmonėms, tiek administracijai.

Vienkartinio duomenų pateikimo techninė sistema (VDPTS) leis užtikrinti, kad kai įmonė ar pilietis pateiks dokumentą viešojo administravimo institucijai, tas dokumentas galės būti saugiai toliau perduodamas kitoms viešojo administravimo institucijoms, taigi atliekant kitas procedūras tai įmonei ar asmeniui nereikės jo pateikti dar kartą. Visos šios priemonės yra prieinamos per ES **bendruosius skaitmeninius vartus**. Be to, **europinėje skaitmeninės tapatybės deklare**¹⁰ piliečiams ir įmonėms bus pateikti standartizuoti dokumentai, kuriuos jie galės saugiai naudoti savo tapatybei patvirtinti ir svarbiausiai informacijai teikti visoje ES, pavyzdžiui, profesinę kvalifikaciją liudijantys diplomai ar su sveikatos priežiūra ir socialine apsauga susiję dokumentai. Be to, pagal ES skaitmeninio dešimtmečio¹¹ užmojus ES ketina iki 2030 m. pasiekti, kad visos pagrindinės viešosios paslaugos būtų teikiamos internetu.

1 diagrama. Bendrosios rinkos priemonės

Šaltinis – Europos Komisija.

⁹ [2022 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinė](#), bendri IMI veiklos rezultatai.

¹⁰ Daugiau informacijos: [Europos skaitmeninė tapatybė \(europa.eu\)](#).

¹¹ Daugiau informacijos rasite [Sprendime dėl 2030 m. Skaitmeninio dešimtmečio politikos programos](#).

2.2. Ekonomikos stiprinimas

ES bendroji rinka, būdama didžiausia integruota rinka pasaulyje, makroekonominio požiūriu pranoko visus lūkesčius. Ji sudaro 18 proc. pasaulio BVP¹², ja naudojamosi įmonės siūlo savo prekes ir paslaugas daugiau kaip 440 mln. ES piliečių visame žemyne. Bendrojoje rinkoje yra įsikūrusios 23 mln. įmonių¹³, jose dirba beveik 128 mln. žmonių¹⁴. Bendrosios rinkos **nauda ekonomikai labai didelė**: ES BVP ilgainiui yra iki 9 proc. didesnis nei būtų buvę be bendrosios rinkos¹⁵. Ši integracija buvo ir tebėra **vienas pagrindinių augimo ir darbo vietų kūrimo šaltinių**¹⁶. Bendras užimtumas ES 2000–2014 m. padidėjo 5,5 proc., o su tarpvalstybinėmis paslaugomis susijusių darbo vietų¹⁷ skaičius per tą patį laikotarpį beveik padvigubėjo (nuo 5,6 mln. iki 10,9 mln.)¹⁸. Prekybos prekėmis ir paslaugomis tarp valstybių narių lygis per pastaruosius 30 metų išaugo maždaug dvigubai, palyginti su ES ekonomikos dydžiu. Pasak tyrėjų, ekonominė integracija Europoje reguliavimo atžvilgiu yra pažangesnė nei, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose¹⁹.

¹² BVP einamosiomis kainomis.

¹³ Šis skaičius neapima finansų sektoriaus.

¹⁴ *Celebrating 30 years of EU Single Market 1993-2023*, Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20221206-1>).

Šis skaičius apima „ne finansų sektoriaus verslo ekonomiką“ (NACE 2 red. B–N sekcijos ir 95 skyrius, išskyrus K sekciją), įskaitant pramonę, statybą, paskirstomąją prekybą, nefinansines paslaugas.

¹⁵ Discussion Paper 094: [Quantifying the Economic Effects of the Single Market in a Structural Macromodel](https://ec.europa.eu/economy_finance/discussion_papers/quantifying_the_economic_effects_of_the_single_market_in_a_structural_macromodel) ([europa.eu](https://ec.europa.eu/economy_finance/discussion_papers/quantifying_the_economic_effects_of_the_single_market_in_a_structural_macromodel)), Jan in't Veld, 2019.

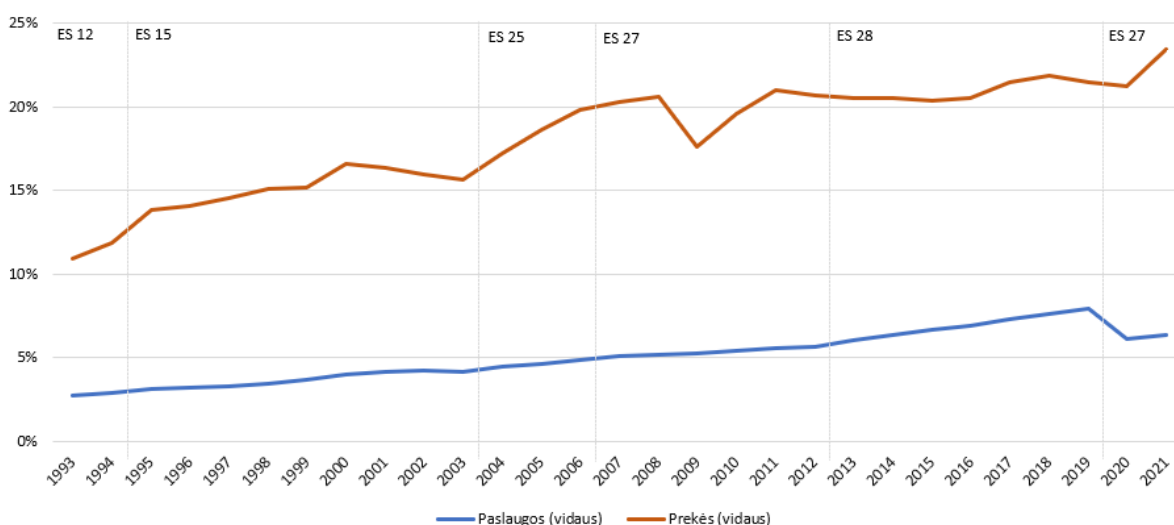
¹⁶ Šaltinis – Danish Ministry of Industry, Business and Financial Affairs: [The Single Market accounts for 56 million jobs across the EU](https://www.befi.dk/en/press-releases/the-single-market-accounts-for-56-million-jobs-across-the-eu).

¹⁷ Įmonių, eksportuojančių paslaugas arba teikiančių tarpines prekes ir paslaugas eksporto sektoriui, darbuotojai.

¹⁸ Šaltinis – *Cross border services in the internal market: an important contribution to economic and social cohesion*, Study by Manuel Fritsch and Dr. Roman Bertenrath (2019); <https://www.eesc.europa.eu/it/our-work/publications-other-work/publications/cross-border-services-internal-market-important-contribution-economic-and-social-cohesion>.

¹⁹ Šaltinis – Parson, C. and Smith, A. (2022) “The 'completeness' of the EU Single Market in comparison to the United States”, *Single Market Economy Papers*, WP7, Publication Office of the European Commission. Taip pat 2.4 skirsnyje skaitykite, kaip su reguliavimu nesusijusios kliūtys ES šalinamos administraciniu bendradarbiavimu ir skaitmeninėmis priemonėmis.

2 diagrama. Prekyba prekėmis ir paslaugomis bendrojoje rinkoje (1993–2021)

Šaltinis – Komisijos tarnybos, parengta remiantis Eurostato duomenimis. Pastaba. Diagramoje parodyti ES vidaus prekybos prekėmis ir paslaugomis srautai kaip ES BVP dalis. Vertikaliomis punktyrinėmis linijomis diagramoje žymimi prekybos ir BVP duomenų apimtį pokyčiai atsižvelgiant į tai, kaip keitėsi valstybių narių skaičius (pvz., 2007–2012 m. duomenys apima ES 27 valstybių narių prekybą ir BVP, o 2013–2019 m. duomenys – ES 28 valstybių narių prekybą ir BVP). Prekyba vertinama pagal importo ir eksporto vidurkį.

Be to, bendroji rinka yra svarbi **finansinės integracijos** Europoje priemonė ir yra būtina ekonominei ir pinigų sąjungai. Įmonėms joje lengviau gauti lėšų, o Europa tampa patrauklesne vieta investuoti²⁰. Europos Sąjungoje turimos tiesioginės užsienio investicijos ir portfelinės investicijos per pastaruosius dešimtmečius didėjo, o antrąjį 2021 m. ketvirtį buvo atitinkamai beveik 5 ir 4 kartus didesnės nei 2002 m. pradžioje. Pagal Kapitalo rinkų sąjungos kūrimo veiksmų planą įgyvendinamos kelios iniciatyvos siekiant baigti kurti bendrąją kapitalo rinką. 2022 m. gruodžio mėn. Komisija kaip kapitalo rinkų sąjungos kūrimo proceso dalį pateikė pasiūlymą mažinti biurokratizmą įmonėms, visų pirma MVĮ, norinčioms pritraukti lėšų per vertybinių popierių biržas, ir pasiūlymą šalinti struktūrines kliūtis suderinant pagrindinius įmonių nemokumo teisės aktų aspektus. Vis dėlto reikia dar daug padaryti, kad nacionalinės kapitalo rinkos būtų integruotos. Integruotos ir patikimos mokėjimo sistemos padeda veikti bendrajai rinkai ir taip prisideda prie ES konkurencingumo.

Socialinė bendrosios rinkos nauda užimtumui taip pat yra reikšminga: ES yra iki 56 mln. darbo vietų, priklausomų nuo ES vidaus prekybos. Per pastaruosius 30 metų ES darbuotojų migrantų skaičius nuolat didėjo, be kita ko, dėl tokių programų kaip EURES²¹ ir dėl politikos, kuria siekiama gerinti kvalifikacijos ir įgūdžių pripažinimą. ES socialinės rinkos ekonomikos modelis grindžiamas aukštais socialiniais standartais, kurių laikytis skatinama pagal **Europos socialinių teisių ramstį**. Juo skatinamos lygios galimybės, įskaitant galimybes dalyvauti

²⁰ Šaltinis – European Central Bank (2022), *Financial Integration and Structure in the Euro Area*, Technical report, European Central Bank, Frankfurt. European Commission (2022), *European Financial Stability and Integration Review*, Staff Working Document, SWD(2022) 93 final, European Commission, Brussels.

²¹ EURES yra Europos užimtumo tarnybų bendradarbiavimo tinklas, sukurtas siekiant palengvinti laisvą darbuotojų judėjimą – [EURES \(europa.eu\)](https://eures.europa.eu).

darbo rinkoje, tinkamos darbo sąlygos ir socialinė apsauga, įtrauktis ir įvairovė (tai susiję, pvz., su darbuotojų komandiravimu²², profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra²³, deramu minimaliuoju darbo užmokesčiu²⁴ ir darbo užmokesčio skaidrumu). Ši socialinė sistema savo ruožtu padeda užtikrinti vienodas sąlygas bendrojoje rinkoje.

Bendroji rinka taip pat atvėrė galimybių toliau plėtoti **socialinę ekonomiką**: Europoje yra apie 2,8 mln. socialinės ekonomikos subjektų, o juose dirba apie 13,6 mln. asmenų²⁵. 2021 m. gruodžio mėn. Komisija priėmė socialinės ekonomikos veiksmų planą²⁶, kuriame pasiūlyti konkretūs veiksmai, numatomi įvykdyti iki 2030 m. Šiomet bus priimtas socialinės ekonomikos dokumentų rinkinys, apimantis teisėkūros iniciatyvą dėl asociacijų tarpvalstybinės veiklos bendrojoje rinkoje.

Bendroji rinka labai padėjo sudaryti sąlygas ES laipsniškai aukštynkryptei **ekonominei konvergencijai** po kelių ES plėtros etapų. Taip yra todėl, kad bendroji rinka suteikė galimybę įmonėms sudaryti vienodas veiklos sąlygas visoje ES, taigi joms yra lengviau veikti tarpvalstybiniu mastu ir konkuruoti vienodomis sąlygomis. Tai paskatino tarpvalstybinę prekybą ir investavimą, o tai savo ruožtu padeda skatinti ekonomikos augimą ir kurti darbo vietas²⁷. Socialinė ir ekonominė sanglauda, kaip pripažinta bendrosios rinkos steigimo akte prieš 30 metų, yra gyvybiškai svarbi bendrosios rinkos veikimui. Pagal sanglaudos politiką remiamas darnus Europos regionų vystymasis, kad jie galėtų prisidėti prie bendrosios rinkos ir dalyvaudami joje patys gauti naudos. Padidinusi ekonominės veiklos galimybes bendroji rinka atvėrė kelių mažesnių pajamų šalims priartėti prie didesnių pajamų šalių ir padėjo sukurti daugiau darbo vietų, todėl sumažėjo nedarbas. Bendroji rinka **sustiprino Europos įmonių konkurencingumą**²⁸, o padėjo užtikrinti geresnius produktus ir mažesnes kainas vartotojams²⁹. Be to, bendrosios rinkos sąlygomis vertės grandinės ES tapo labai integruotos ir susietos tarpusavyje. Pavyzdžiui, judumo ir automobilių pramonės ekosistemą sudaro ne

²² 2018 m. birželio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/957, kuria iš dalies keičiama Direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (Tekstas svarbus EEE).

²³ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrėtojų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES.

²⁴ 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2022/2041 dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio Europos Sąjungoje.

²⁵ 28 ES valstybių narių duomenys. Žr. European Economic and Social Committee, *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*, by Monzon J. L. and Chaves R., 2017.

²⁶ Komisijos komunikatas „Žmonėms tarnaujančios ekonomikos kūrimas: socialinės ekonomikos veiksmų planas“, COM(2021) 778.

²⁷ Šaltinis – Parson, C. and Smith, A. (2022) “The ‘completeness’ of the EU single market in comparison to the United States”, *Single Market Economy Papers*, WP7, Publication Office of the European Commission. Taip pat 2.4 skirsnyje skaitykite, kaip tokios su reguliavimu nesusijusios kliūtys ES šalinamos užtikrinant administracinį bendradarbiavimą ir taikant skaitmenines priemones.

²⁸ Praėjusį dešimtmetį moksliniai tyrimai ir inovacijos (plačiąja prasme) buvo veiksnys, lėmęs du trečdalius ES našumo augimo. Programa „Europos horizontas“ ir jos pirmtakės programos padėjo kurti ir geriau paskleisti pažangias žinias ir technologijas visoje bendrojoje rinkoje. Žr. 2020 m. ES mokslo, mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos ataskaitą (*Science, Research and Innovation Performance of the EU (SRIP) Report 2020*). 2022 m. spalio mėn. atlikta „Eurobarometro“ apklausa konkurencijos politikos klausimais, kurioje dėmesys skirtas piliečiams ir MVĮ. Apklausos duomenimis, dauguma respondentų mano, kad konkurencija skatina inovacijas, didina pasirinkimą ir lemia geresnes kainas. Žr. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_22_6374.

²⁹ Konkrečiai įvertinta, kad dėl bendrovių susijungimų ir karteliams taikomų bei antimonopolinių intervencinių priemonių 2012–2021 m. vartotojai kasmet tiesiogiai sutaupė 12–21 mlrd. EUR (2023 m. metinė bendrosios rinkos ataskaita, p. 18).

vien visame pasaulyje žinomos didelės korporacijos – pagrindinį vaidmenį joje atlieka detalių tiekėjai, prekybos ir remonto tinklai, joje veikia iš viso 1,8 mln. įmonių, iš kurių 99,7 proc. yra MVI.

Konkurencijos politika labai padeda palaikyti gerai veikiančias rinkas ir spręsti aktualias rinkos nepakankamumo problemas Europoje. Nuo pat Sąjungos sukūrimo konkurencijos politika padeda pramonei stiprėti ir tapti konkurencingai pasaulyje; be to, taikant šią politiką užtikrinama, kad ES piliečiai būtų galutiniai labai konkurencingos socialinės rinkos ekonomikos naudos gavėjai. Taisyklėmis pagrįstas konkurencijos teisės nuostatų vykdymo užtikrinimas taip pat suteikia teisinio tikrumo ir nuspėjamumo visoms įmonėms, siekiančioms išnaudoti galimybes Europos bendrojoje rinkoje.

2.3. Atsparumo krizėms didinimas

Pastaruoju metu viena po kitos kilusios krizės parodė, kokia svarbi sklandžiai veikianti bendroji rinka. Tokios esminės paslaugos kaip energijos ir vandens tiekimas, sveikatos priežiūra, transportas³⁰ ir telekomunikacijos yra būtinos žmonių gerovei užtikrinti ir reikalingos reaguojant į ekstremaliąją situaciją. Šių paslaugų teikimas turi nenutrūkti nelaimės ar krizės metu ir vėliau.

Kai valstybės narės, veikdamos pavieniui, uždaro savo sienas arba nustato pačioje Europos Sąjungoje taikomus draudimus eksportuoti medicinos reikmenis, grūdus ar žaliavas, apsunkinamas visas bendrosios rinkos veikimas ir tai kelia grėsmę pramonei, paslaugoms, profesinei veiklai ir galiausiai piliečiams. Nors per COVID-19 pandemiją iš pradžių trūko pagrindinių produktų, o pasienyje susidariusios didžiulės eismo spūstys trukdė laisvam svarbiausių darbuotojų judėjimui, bendroji rinka atsilaikė. Kai visame pasaulyje nepaprastai išaugo apsauginių veido kaukių ir vakcinų paklausa, bendroji rinka padėjo mums įveikti įvairių tiekimo šaltinių ir pajėgumų gaminti šias gyvybiškai svarbiomis tapusias prekes stygių.

Po pradinio laikotarpio, kuriuo nacionalinės valdžios institucijos vienašališkai ir nekoordinuotai sudarė didžiulių padarinių ekonominei veiklai turėjusių kliūčių laisvam prekių, paslaugų ir asmenų judėjimui, Komisija, palaikoma valstybių narių, ėmėsi šalinti šias kliūtis tokiomis iniciatyvomis kaip žalieji koridoriai. Be to, prekiaudama su pasauliu ES išlaikė visiškai atviras tiekimo grandines. Ji rėmėsi savo klestinčia pramone, ištisus dešimtmečius stiprėjusia dėl bendrosios rinkos veikimo, ir visos Europos mastu suvienijo jėgas bei pajėgumus – nuo didelių bendrovių iki itin novatoriškų ir konkurencingų MVI.

Remdamiesi šiais pasiekimais, iš šių krizių gavome būtinų politikos pamokų. Komisija įsteigė **Pasirengimo ekstremaliosioms sveikatos situacijoms ir reagavimo į jas instituciją (HERA)**, kad ateityje būtų geriau nustatomos tarpvalstybinio masto ekstremaliosios sveikatos situacijos, joms užkertamas kelias ir į jas reaguojama. Komisija taip pat pasiūlė naują **bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo ekstremaliosiose situacijose priemonę**, kad būtų

³⁰ Siekdama didinti ES transporto atsparumą krizės metu, Komisija priėmė komunikatą „Transporto sektoriui skirtas nenumatytų atvejų planas“ (COM/2022/211 *final*). Taip pat žr. Karinio mobilumo veiksmų planą 2.0 (https://defence-industry-space.ec.europa.eu/action-plan-military-mobility-20_lt).

ateityje susiklosčius krizinei situacijai bendroji rinka išliktų atvira bei sąžininga ir joje toliau būtų užtikrinamas žmonėms ir įmonėms reikalingiausių prekių ir paslaugų prieinamumas. Apskritai ES, pasitelkdama Sąjungos civilinės saugos mechanizmą³¹, sustiprino savo pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms visais lygmenimis. Be to, siekiant užtikrinti bendrosios rinkos atsparumą, reikia pagal koordinuotą požiūrį ES lygmeniu kovoti su didėjančiomis tarpvalstybinio pobūdžio grėsmėmis, visų pirma grėsmėmis ypatingos svarbos sektoriams ir infrastruktūrai; toks požiūris formuojamas ir įgyvendinamas pagal saugumo sąjungos koncepciją³².

Atsparumą didina ir geresnė parengtis. Komisija sukūrė **ankstyvojo perspėjimo sistemą (stebėsenos sistema SCAN)**³³, kurios tikslas – suteikti faktinių duomenų politikos reikmėms. Joje naudojami beveik tikralaikiai muitinės duomenys ir tiriami neįprasti produktų kiekių ir kainų pokyčiai siekiant nustatyti pirminius tiekimo grandinės sutrikimų požymius. Kiti galimi veiksniai – pernelyg koncentruotas tam tikrų prekių importas iš vos kelių užsienio šaltinių, dėl strateginės priklausomybės atsiradę svarbiausių žaliavų visuotinio tiekimo sutrikimo taškai arba ES pramonės gamybos pajėgumų ribotumo požymiai. **2022 m. pasiūlytas Lustų aktas**³⁴ ir kartu su šiuo komunikatu priimtas pasiūlymas dėl **Europos svarbiausiųjų žaliavų akto**³⁵ atitinkamai padės ES pramonei pirmą kartą remiantis ES vykdomais pasaulinio lygio moksliniais tyrimais, tuo tikslu investuojant į Europos pramonę ir skatinant tarptautinę partnerystę, ir padės pagrindus gerinti žaliavų prieinamumą bendrojoje rinkoje, stiprinti Europos pajėgumus ir įvairinti išorinius žaliavų tiekimo šaltinius.

Žaliojo kurso pramonės plane poveikio klimatui neutralizavimo amžiui³⁶ nustatyti dabartiniai Europos pramonės iššūkiai ir atitinkamai pasiūlytos tolesnės priemonės siekiant skatinti poveikio klimatui neutralizavimo pramonę. Komisija kaip šio plano dalį pasiūlė **Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą**³⁷, taip pat patvirtino **laikinąją valstybės pagalbos sistemą krizės ir pertvarkos sąlygomis**³⁸, kurioje nustatytos tikslinės, laikinos ir proporcingos priemonės, kad būtų paspartintas konkurencingas Europos perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos ir kartu išvengta bendrosios rinkos susiskaidymo. Be to, kaip paskelbta Žaliojo kurso pramonės plane, Komisija ketina iki 2023 m. vasaros pasiūlyti įsteigti Europos suverenumo fondą, kad būtų išlaikytas Europos pranašumas su žaliaja ir skaitmenine pertvarka susijusių ypatingos svarbos ir besiformuojančių technologijų srityse, taip pat būtų išsaugota sanglauda ir bendrosios rinkos vientisumas.

2.4. Bendroji rinka kaip traukos veiksnys ir geopolitinis išteklius pasaulinėje arenoje

³¹ https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en

³² Pavyzdžiui, Direktyva dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo (Direktyva (ES) 2022/2557).

³³ Žr. stebėsenos sistemą SCAN (įspėjamieji pranešimai dėl tiekimo grandinių), kuria nustatytas šis požiūris, taip pat pateiktas saulės fotovoltinėms technologijoms pritaikytas bandomasis projektas (https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/scan-supply-chain-alert-notification-monitoring-system_en).

³⁴ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Europos puslaidininkių ekosistemos stiprinimo priemonių sistema (Lustų aktas), COM(2022) 46 *final*.

³⁵ COM(2023) 160.

³⁶ COM(2023) 62.

³⁷ COM(2023) 161.

³⁸ [Laikinoji sistema krizės ir pertvarkos sąlygomis \(europa.eu\)](#).

Bendrosios rinkos teikiama nauda labai prisideda prie **bendro ES, kaip atviras vertybes propaguojančio saugumo ir stabilumo poliaus, patrauklumo**. ES tenka maždaug 14 proc. pasaulio prekybos prekėmis³⁹. 1973–2007 m. vyko keli ES plėtros etapai, be to, praėjusio amžiaus dešimtajame dešimtmetyje ELPA valstybės narės Islandija, Lichtenšteinas ir Norvegija nusprendė kartu su ES sudaryti Europos ekonominę erdvę ir taip perėmė keturias bendrosios rinkos laisves. Daugelis Vakarų Balkanų valstybių ir rytinių kaimyninių šalių siekia ateityje tapti Sąjungos narėmis ir prisijungti prie jos bendrosios rinkos. ES yra tvirtai įsipareigojusi remti Vakarų Balkanų šalių narystės ES siekį.

ES taip pat išnaudoja kiekvieną galimybę labiau į bendrąją rinką integruoti Ukrainą, pavyzdžiui, ją prijungti prie ES elektros energijos tinklo, sustabdyti importo muitų taikymą Ukrainos eksportui į ES, kurti solidarumo koridorius, kad būtų pagerintas prekių ir asmenų judėjimas, ir Ukrainą įtraukti į Europos tarptinklinio ryšio savo šalies kainomis erdvę. Komisija santykiuose su Ukraina pagrindinį dėmesį skirs sutarties prioritetiniams veiksams⁴⁰, be kita ko, viešųjų pirkimų, standartizacijos, pramonės bendradarbiavimo, techninių prekybos kliūčių ir atitikties vertinimo⁴¹ srityse, kad Ukraina geriau integruotųsi į bendrąją rinką. Panašiai pastangos dedamos siekiant analogiškai integruoti Moldovą. ES taip pat įtraukia Ukrainą ir kitas Rytų šalis partneres į kelias svarbias ES programas, kaip antai Bendrosios rinkos programą⁴².

Bendroji rinka taip pat yra svarbus veiksnys ir **geopolitinis svertas**, stiprinantis ES pozicijas ir įtaką pasaulyje. Ji yra ES tarptautinės diplomatijos ekonominis pagrindas. Ši įtaka pasaulyje yra itin svarbi atsižvelgiant į pastarųjų 30 metų geopolitinius pokyčius ir didėjančią pasaulinę konkurenciją su kitų žemynų ekonomika. Pavyzdžiui, pandemijos metu greitas vakcinų kūrimas ir leidimas jas naudoti pagal griežtą vaistams taikomą ES tvarką⁴³ Europos Sąjungai suteikė tvirtą pagrindą prisidėti prie kovos su COVID-19 visame pasaulyje.

Dėl ES bendrosios rinkos dydžio ir patrauklumo įmonės dažnai renkasi taikyti ES teisės aktus ir standartus savo veiklai visame pasaulyje. Tai ES suteikė galimybę prisidėti prie visuotinės gerovės ir padėti siekti darnaus vystymosi tikslų (DVT) tvariu augimu, aukšto lygio socialine apsauga, pagarba privatumui ir pagrindinėms teisėms⁴⁴, taip pat tvirta aplinkos ir žmogaus teisių apsauga.

Šiuo atžvilgiu itin sėkminga yra Europos **standartizacijos sistema**: darniesiems Europos standartams tenka ypatingas vaidmuo ekonominės veiklos vykdytojams suteikiant galimybę pagal vieną standartą parodyti atitiktį ES teisės aktams visoje bendrojoje rinkoje. Kaip

³⁹ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_lt

⁴⁰ ES ir Ukrainos išsamaus ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo geresnio įgyvendinimo prioritetinių veiksmų planas.

⁴¹ Komisija atlieka parengiamąjį darbą rengiantis su Ukraina sudaryti susitarimą dėl pramonės produktų atitikties vertinimo ir pripažinimo. Komisija atlieka ir su Moldova susijusį parengiamąjį darbą, kad būtų pradėtos derybos dėl tokio susitarimo su ja.

⁴² Siekiant bendrąją rinką sustiprinti vietos lygmeniu, patvirtintas svarbus 4,2 mlrd. EUR lėšų paketas Bendrosios rinkos programai, pagal kurią remiami įvairūs veiksmai nuo rinkos priežiūros gerinimo iki pagalbos piliečiams ir įmonėms spręsti problemas, MVĮ konkurencingumo rėmimo ir maisto saugos didinimo.

⁴³ [COVID-19 vakcinos | Europos vaistų agentūra \(europa.eu\)](#).

⁴⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, BDAR).

patvirtinta neseniai priimtoje ES standartizacijos strategijoje⁴⁵, standartai labai padeda vykdyti skaitmeninę ir žaliąją pertvarką ir gali padėti įtvirtinti ES lyderystę pasaulyje, ypač strateginių technologijų srityje. Be to, standartais užtikrinant įvairių kasdienių produktų ir paslaugų prieinamumą gali būti padedama kurti įtraukesnę visuomenę. Tarptautiniai standartai taip pat yra svarbūs ne vien šalinant technines prekybos kliūtis, bet ir ES įmonėms sudarant sąlygas lengviau patekti į tarptautines rinkas. Didėjant geopolitinei standartų reikšmei, aktyvesnis ES dalyvavimas tarptautinių standartų rengimo procesuose taip pat yra labai svarbus tam, kad būtų išlaikytos ES vertybės ir apsaugoti jos interesai. Šiuo tikslu Komisija palaiko strateginį dialogą su pagrindiniais prekybos partneriais, kaip antai JAV, Japonija ar Indija.

Bendroji rinka atvėrė galimybę ES tapti įtakinga prekybos srityje: ES įmonėms suteikia galimybių užsienyje, skatina vadovautis mūsų taisyklėmis ir vertybėmis, ES susieja su augimo centrais visame pasaulyje, užtikrina mums reikalingų išteklių prieinamumą ir padeda kitiems siekti tvarumo tikslų. 53 pasaulio šalims (kurios kartu sudaro 48 proc. pasaulio BVP) ES yra pagrindinė prekybos partnerė. **Bendroji rinka suteikia galios užtikrinti, kad ES atvirumas būtų neatsiejamas nuo ES taisyklių laikymosi**, pavyzdžiui, šalinami iškraipymai dėl užsienio subsidijų⁴⁶, uždraudžiamos prekės, pagamintos naudojant priverčiamąjį darbą⁴⁷, ir užkertamas kelias aplinkos arba socialiniu požiūriu netvariai praktikai. Be to, ES gebėjimas naudoti ekonomines priemones, tokias kaip sankcijos ir ribojamosios priemonės, taisyklėmis grindžiamai tarptautinei tvarkai užtikrinti priklauso nuo gerai veikiančios bendrosios rinkos, atliekančios svarbų vaidmenį pasaulinėje ekonomikoje.

3. TOLESNI VEIKSMAI SIEKiant LABIAU INTEGRUOTI BENDRĄJĄ RINKĄ

Sukaktys yra proga ne tik apžvelgti ankstesnius laimėjimus, bet ir nustatyti ateities lūkesčius bei tikslus. Sparčiai kintančiomis aplinkos sąlygomis reikia toliau siekti geriau užtikrinti bendrosios rinkos taisyklių laikymąsi ir skatinti prisiimti bendrą atsakomybę už bendrąją rinką ES ir nacionaliniu lygmenimis. Be to, prireikus taisyklės turi būti toliau pritaikomos atsižvelgiant į naujus produktus, paslaugas ir verslo modelius, padėsiančius skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

Visapusiškai veikianti bendroji rinka – esminis ilgalaikio ES konkurencingumo pamatas. Kartu su šiuo komunikatu paskelbtame Komisijos komunikate dėl konkurencingumo⁴⁸ nustatyti veiksmai siekiant užtikrinti nuspėjamą, darnią ir supaprastintą **reglamentavimo sistemą, palankią** ilgalaikiam konkurencingumui, taip pat užtikrinti, kad būtų prieinami

⁴⁵ ES standartizacijos strategija. Pasaulinių standartų nustatymas siekiant paremti atsparią, žaliąją ir skaitmeninę ES bendrąją rinką, COM(2022) 31.

⁴⁶ 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2560 dėl vidaus rinką iškraipiančių užsienio subsidijų.

⁴⁷ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl produktų, pagamintų naudojant priverčiamąjį darbą, uždraudimo Sąjungos rinkoje, COM(2022) 453 *final*.

⁴⁸ COM(2023) 168.

žaliajai bei skaitmeninei pertvarkai ir ekonomikos augimui reikalingi įgūdžiai, ir suteikti galimybių greičiau ir geresnėmis sąlygomis gauti finansavimą.

Ateityje Komisija bendradarbiaus su visų lygmenų valdžia ir visais suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų visiškai išnaudojamas bendrosios rinkos potencialas, taigi ji sudarytų tvirtą ilgalaikio tvaraus konkurencingumo pagrindą. Tokiomis aplinkybėmis šiame komunikate išskiriamos dvi pagrindinės sritys dėl tolesnių veiksmų, kuriais siekiama:

- **užtikrinti galiojančių bendrosios rinkos taisyklių laikymąsi ir pašalinti valstybių narių lygmens kliūtis**, visų pirma kliūtis tarpvalstybiniu mastu teikti paslaugas ir kliūtis didžiausią ekonominės integracijos potencialą turinčių sektorių (mažmeninės prekybos, statybos, turizmo, verslo paslaugų ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektoriaus) ekosistemose,
- toliau **skatinti bendrosios rinkos žaliąjį ir skaitmeninį aspektus** kaip inovacijų, augimo ir konkurencingumo šaltinį.

3.1. Bendrosios rinkos taisyklių laikymosi užtikrinimas ir valstybių narių lygmens kliūčių šalinimas

Piliečiai ir įmonės gali naudotis visais bendrosios rinkos teikiamais pranašumais tik kai ES taisyklės tinkamai įgyvendinamos ir užtikrinamas jų laikymasis⁴⁹. Komisijai ir valstybėms narėms tenka bendra atsakomybė užtikrinti tinkamą kasdienį bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimą. Visų pirma, tinkamas teisės aktų taikymas priklauso nuo nacionalinės valdžios institucijų darbo siekiant užtikrinti visapusišką jų galiojimą.

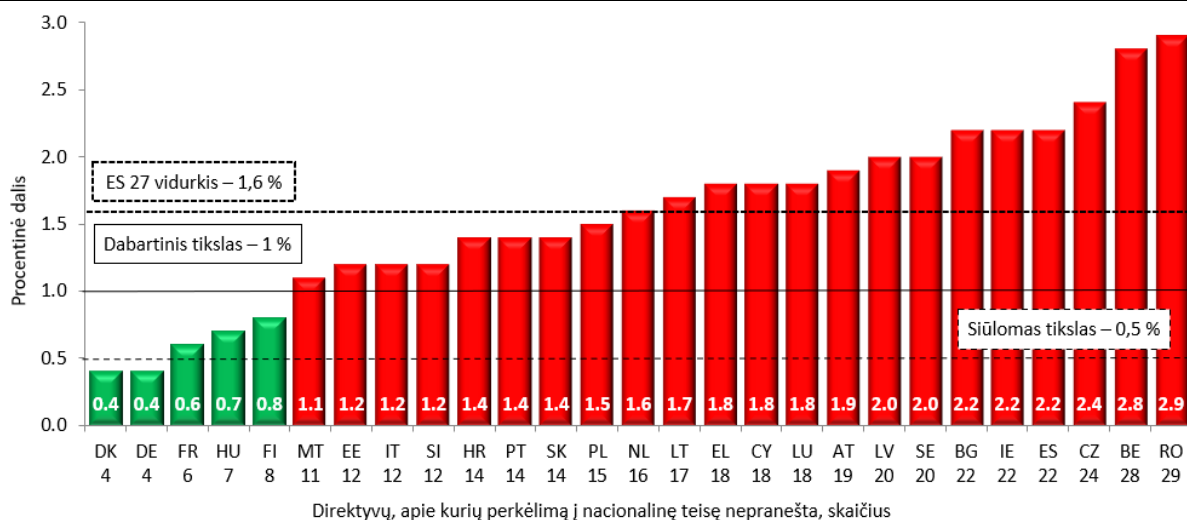
Tinkamai ir laiku perkelti ES teisės aktus į nacionalinę teisę yra itin svarbu siekiant užtikrinti, kad bendrosios rinkos teisės aktų poveikis būtų toks, kokio tikimasi. Vidutinis bendrosios rinkos direktyvų neperkėlimo į nacionalinę teisę rodiklis⁵⁰ dabar viršija Europos Vadovų Tarybos 2007 m. kovo mėn. nustatytą 1 proc. ribą. Sutartą tikslą pasiekė tik penkios valstybės narės (žr. 3 diagramą). Direktyvos taip pat turi būti tinkamai perkeltamos į nacionalinę teisę ir taikomos praktikoje, ypač daug dėmesio skiriant nepagrįsto perteklinio reglamentavimo problemų sprendimui. Valstybės narės turi labai pagerinti su tuo susijusią padėtį (žr. 4 diagramą).

⁴⁹ Taip pat žr. neseniai priimtą Komisijos komunikatą „Užtikrinti ES teisės aktų vykdymą, kad Europa būtų naudinga“ (COM(2022) 518 *final*).

⁵⁰ [2022 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinė](#).

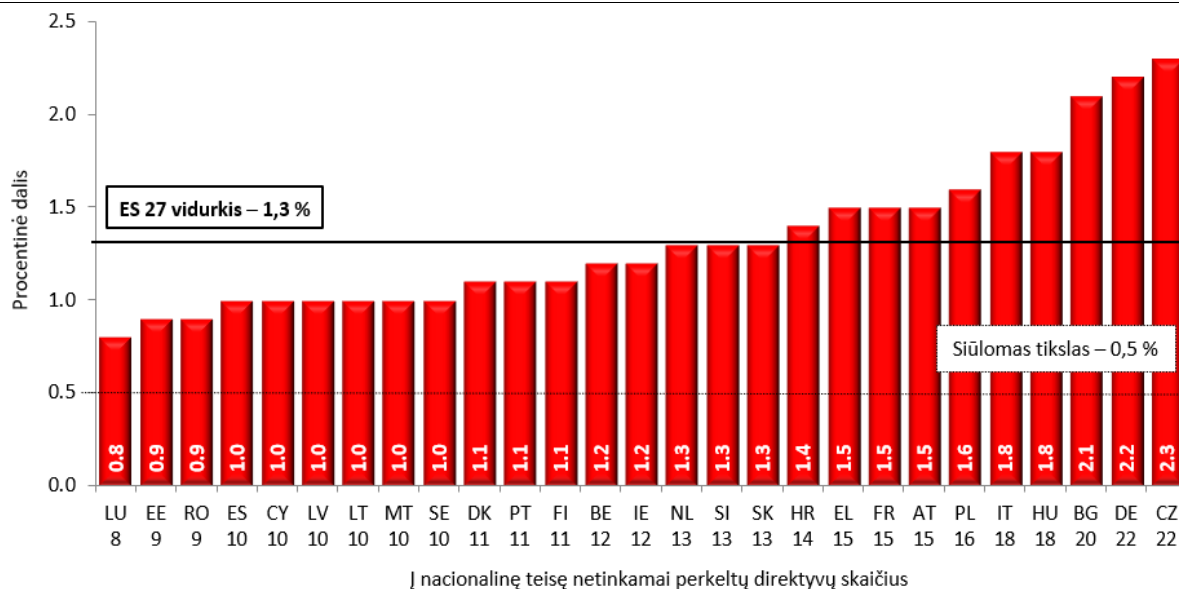
Ši analizė apima 997 direktyvas ir 5 669 reglamentus, kuriais siekiama užtikrinti bendrosios rinkos veikimą ir kurie galiojo 2021 m. gruodžio 1 d.

3 diagrama. Teisės aktų neperkėlimo į nacionalinę teisę valstybėse narėse rodiklis 2021 m. gruodžio 10 d.⁵¹

Šaltinis – Bendrosios rinkos rezultatų suvestinė⁵².

4 diagrama. Nepakankamos valstybių narių atitikties rodiklis 2021 m. gruodžio 10 d.

Šaltinis – Bendrosios rinkos rezultatų suvestinė⁵³.

⁵¹ Išsamiau apie vykdymo užtikrinimo gerinimo tikslus žr. 65–68 išnašose.

⁵² [2022 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinė](#).

⁵³ [2022 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinė](#).

Nėra **vieno universalaus požiūrio**, kuriuo vadovaujantis būtų realizuojamas visas bendrosios rinkos taisyklių teikiamas potencialas, tačiau norint sėkmingai valdyti bendrąją rinką reikalinga aukšta taisyklių laikymosi kultūra ir partnerystės dvasia. Komisija yra įsipareigojusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis tinkamu jų administracijos lygmeniu, kad būtų remiamas ir skatinamas ryžtingas bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimas. Bendradarbiavimą papildys Komisijos toliau vykdoma griežto reikalavimų vykdymo užtikrinimo politika siekiant užtikrinti, kad bendrai sutartos ES taisyklės taip pat būtų tinkamai visuotinai taikomos visų valstybių narių.

Komisija laikosi **strateginio požiūrio į vykdymo užtikrinimą** ir sėkmingai įgyvendina savo 2020 m. bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo veiksmų planą⁵⁴, skirdama dėmesį svarbiausiems klausimams. Taip, be kita ko, užtikrinama įsisteigimo laisvė, laisvas prekių ir paslaugų judėjimas, įskaitant profesinį judumą siekiant užpildyti įgūdžių spragas; užtikrinama, kad viešųjų pirkimų taisyklės būtų palankios įmonių konkurencijai visoje bendrojoje rinkoje ir viešosios lėšos būtų naudojamos efektyviai; kovojama su nesąžininga mokėjimo praktika ir mokėjimo vėlavimo problemomis, taip pat užtikrinamas Europos standartų laikymasis piliečių ir įmonių labui.

Siekdama šalinti kliūtis teikti paslaugas bendrojoje rinkoje ir palengvinti įmonių veiklą ES, 2023 m. vasario mėn. Komisija priėmė 24 sprendimus dėl pažeidimų⁵⁵. Tuo pat metu dėl griežtų vykdymo užtikrinimo veiksmų, kurių ėmėsi Komisija, iš tiesų pagerėjus bendrosios paslaugų rinkos būklei buvo galima užbaigti 18 pažeidimų nagrinėjimo bylą.

Nepagrįstų kliūčių atsiranda tada, kai nacionalinė teisė prieštarauja bendrosios rinkos taisyklėms arba kai tos taisyklės yra nevisiškai ar nepakankamai įgyvendintos ar taikomos nacionaliniu lygmeniu, be kita ko, dėl nacionalinės valdžios institucijų administracinės praktikos. Tos kliūtys mažina įmonių gebėjimą sėkmingai veikti, išlikti konkurencingoms ir naudotis žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos teikiamomis galimybėmis.

Paaškęjo, kad kai kurių rūšių kliūtys išlieka ilgai: 60 proc. kliūčių, su kuriomis šiuo metu nurodo susiduriančios įmonės, yra to paties pobūdžio kaip prieš 20 metų⁵⁶. Daugelis jų yra susijusios su **nacionaliniu reguliavimu ir administravimo praktika**, o šiuos klausimus pirmiausia turi tiesiogiai spręsti valstybės narės. Tarp kliūčių, kurių buvimą patvirtino suinteresuotieji subjektai, yra nacionalinių procedūrų sudėtingumas ir informacijos apie jas stoka, neproporcingi nacionaliniai reikalavimai paslaugų srityje (įskaitant profesinį judumą), administracinių reikalavimų našta komandiruojuojant darbuotojus ir su apmokestinimu tarpvalstybinėmis aplinkybėmis susiję sunkumai. Daugelio tokių kliūčių nepavyksta pašalinti teisės aktų derinimu, taigi pagrindinis uždavinys tebėra mažinti kliūtis nacionaliniu lygmeniu. Techninės paramos priemonė valstybėms narėms padedama gerinti viešąjį administravimą ir kurti verslui palankią aplinką.

⁵⁴ Kaip apibūdinta [2023 m. metinės bendrosios rinkos ataskaitos](#) 1 priede (2020 m. bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo veiksmų plano įgyvendinimo įvertinimas). Jau yra įvykdyti arba pradėti visi tame ilgalaikiame veiksmų plane numatyti veiksmai, kuriais siekiama geriau įgyvendinti bendrosios rinkos taisykles ir užtikrinti jų laikymąsi.

⁵⁵ [Laisvas paslaugų judėjimas: Komisija imasi veiksmų \(europa.eu\)](#).

⁵⁶ Žr. [“30 years of single market – taking stock and looking ahead”, European Commission 2022](#).

Paslaugos yra itin svarbios ES ekonomikai. Paslaugos – tai apie 70 proc. ES BVP ir 73 proc. viso užimtumo. Paslaugos apima daugybę sektorių ir daug įvairių veiklos rūšių. Kai kuriuose sektoriuose laisvas paslaugų judėjimas vyksta sklandžiai, jį palengvina skaitmeninės technologijos ir suderintos taisyklės. Kituose sektoriuose daugiausia tebeveikia šalių vidaus rinkos; kartais taip yra dėl konkrečiai paslaugai būdingų veiksnių (pvz., regioninių ar nacionalinių rinkos poreikių). Ten, kur būtų galima labiau integruoti paslaugas, esamos kliūtys paprastai siejasi su **nacionaliniu reguliavimu** verslo paslaugų srityje, varžančiais reikalavimais turėti leidimą mažmeninės prekybos srityje, reguliavimo ir administraciniais reikalavimais, sunkinančiais statybos paslaugų teikimą tarpvalstybiniu mastu, ir turizmo ribojimais, susijusiais tiek su tarpvalstybiniu paslaugų teikimu, tiek su apgyvendinimo paslaugoms keliamais reikalavimais.

Tvirtesnis bendradarbiavimas tarp valstybių narių ir su Komisija, taip pat keitimasis informacija ir pasikeitimas nuomonėmis, ypač Konkurencingumo taryboje, turi didelę reikšmę siekiant veiksmingai įgyvendinti bendrosios rinkos taisyklės, nes taip nuo pat pradžių neleidžiama pažeisti ES teisės ir išvengiama ES teisės pažeidimų.

2020 m. sudarytos **Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupės**⁵⁷ darbas parodė, koks svarbus valstybių narių ir Komisijos bendradarbiavimas šalinant konkrečias kliūtis, su kuriomis ES įmonės susiduria bendrojoje rinkoje. Šio novatoriško forumo intensyviu kolektyviniu darbu siekiama supaprastinti reglamentavimo sistemą ir sumažinti administracines kliūtis konkrečiose srityse. Pavyzdžiui, Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupėje valstybės narės susitarė supaprastinti apribojimus laikinai tarpvalstybines paslaugas teikiantiems specialistams bei įmonėms ir, remiantis gerąja patirtimi, panaikinti 247 profesijų specialistams taikytus išankstinius kvalifikacijos patikrinimus, peržiūrėti ir sumažinti administracinius bei dokumentų reikalavimus.

Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė taip pat nustatė daugiau kaip 80 skubiausiai šalintinų kliūčių, trukdančių sklandžiai ir greitai išduoti leidimus diegti vėjo ir saulės energijos įrenginius. Turint omeny, kad atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos srityje veikia 50 000 MVĮ, pašalinus šias kliūtis bus sudarytos tvariam augimui palankesnės sąlygos. Be to, tai padidins ES kaip vietos investuoti patrauklumą ir naudingai papildys pasiūlymą dėl Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akto, kuriuo siekiama palengvinti ir paspartinti investicijas į poveikio klimatui neutralizavimo technologijų gamybos projektus, kad Europoje būtų labai padidintas fotovoltinių plokščių, vėjo jėgainių ir kitų švarios energijos technologijų gamybos mastas. Dabartinė atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginių diegimo leidimų teisinė sistema (pagal Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvą) netrukus šiuo teisės aktu bus papildyta nuostatomis dėl suderintos teisinės sistemos, kad taip pat būtų supaprastintas leidimų išdavimas naujiems tokias technologijas gaminantiems pramonės objektams, įskaitant gigafabrika dydžio projektus. Komisija pakartoja, kad Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė yra vertinga bendradarbiavimo su valstybėmis narėmis šalinant bendrosios rinkos kliūtis priemonė, todėl tikisi, kad bus toliau dedamos bendros pastangos pasiekti konkrečių rezultatų šioje sistemoje.

⁵⁷ https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/single-market-task-force-continues-tackle-barriers-single-market-2022-11-29_en

Taip pat labai svarbu tęsti dabartinį **struktūrizuotą bendradarbiavimą su verslo suinteresuotaisiais subjektais**, be kita ko, Pramonės forumė⁵⁸, Europos įmonių tinkle (EEN), nacionalinių MVĮ atstovų tinkle ir klasterių tinkle, siekiant geriau suprasti kliūtis, su kuriomis jie susiduria. Šis darbas bus grindžiamas analitiniu darbu, kaip antai atliktu rengiant metinę bendrosios rinkos ataskaitą ir Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupės metinę ataskaitą. **Bendrosios rinkos rezultatų suvestinė** yra naudinga priemonė, padedanti visiems suinteresuotiesiems subjektams suprasti likusias kliūtis ir planuoti veiksmus siekiant jas pašalinti. **Komisija atidžiai stebės** pasirinktus rodiklius iš **bendrosios rinkos rezultatų suvestinės ir kitų svarbių šaltinių, susijusių su vykdymo užtikrinimu ir verslo aplinka**, kaip antai perkėlimo į nacionalinę teisę ir nepakankamos atitikties, viešųjų pirkimų, valdžios institucijų mokėjimų vėlavimo ir skaitmeninių viešųjų paslaugų prieinamumo, taip pat tuos rodiklius, kurie parengti reformų rekomendacijose dėl profesinių paslaugų.⁵⁹

Reikėtų visapusiškai naudotis esamomis bendradarbiavimo priemonėmis siekiant toliau gerinti aktyvų ir praktišką bendrosios rinkos problemų sprendimą piliečių ir įmonių labui, įskaitant **neatidėliotinus valstybių narių veiksmus, kad nacionaliniai SOLVIT centrai**⁶⁰ turėtų pakankamai tinkamų žmogiškųjų išteklių. Įsitikinta, kad nacionalinių priemonių tikrinimas prieš jas patvirtinant yra labai veiksmingas būdas išvengti prieštaravimų bendrosios rinkos taisyklėms. 2021 m. SOLVIT sėkmingai išspręsta daugiau kaip 2 000 bylų⁶¹, o vidutinis išspręstų bylų rodiklis buvo 87 proc.

Pranešimo mechanizmas pagal **Bendrosios rinkos skaidrumo direktyvą (BRSD pranešimo sistema)**⁶² tapo tikra prevencine priemone, kuria ankstyvame etape stiprinamas valstybių narių ir Komisijos dialogas bei bendradarbiavimas, pavyzdžiui, mažataršio transporto arba atliekų grąžinamojo perdirbimo ir mažinimo klausimais.

Kad būtų geriau laikomasi bendrosios rinkos taisyklių, Komisija ketina **supaprastinti valstybių narių pareigą pranešti ir nustatyti vieną bendrą pranešimų pateikimo vietą** su bendrąja rinka susijusiems pranešimams teikti. Šiuo metu valstybės narės turi naudotis įvairiomis pagal atskirus bendrosios rinkos teisės aktus sukurtomis pranešimo priemonėmis, o

⁵⁸ Pramonės forumė dalyvauja valstybės narės, visų dydžių įmonės, profesinės sąjungos ir pilietinė visuomenė. Jis suteikia tribūną suinteresuotiesiems subjektams ir parodo, kokia yra Europos konkurencingumo padėtis. Be to, šiame forumė specialiai darbo grupei pavedama vertinti bendrosios rinkos padėtį. Jis taip pat aktyviai prisideda prie pertvarkos trajektorijų, pagal kurias atsižvelgiama ir į reguliavimo srities uždavinius, svarbius dvejopai pertvarkai ir Europos pramonės atsparumui. Jis veikia ne tik kaip tribūna dalyviams reikšti savo poziciją, bet ir kaip informacijos apie pramonėi aktualias problemas ir jų sprendimą šaltinis. Viso forumė susitikimai vyksta 2–3 kartus per metus; pastarąjį kartą forumė susirinko 2023 m. kovo 7 d.

⁵⁹ **Bendrosios rinkos rezultatų suvestinės duomenimis, naujausias skaitmeninių viešųjų paslaugų teikimo įmonės rodiklis buvo labai aukštas** (apie 80 ar daugiau balų) dviejuose trečdaliuose valstybių narių. Kita vertus, 2022 m. devyniolikoje iš 27 valstybių narių nustatytas valdžios institucijų viešųjų mokėjimų vėlavimas buvo didesnis nei 2019 m. Iš viešųjų pirkimų rodiklių matyti, kad padėtis apskritai yra stabili ir net šiek tiek gerėja. Vis dėlto keliose valstybėse narėse reikėtų tolesnės pažangos tokiose srityse kaip viešųjų pirkimų konkursų, kuriuose pasiūlymą pateikia tik vienas dalyvis, dalis ir tiesiogiai skiriamų sutarčių dalis. Rezultatų suvestinės duomenimis, profesinių paslaugų srityje 2007–2021 m. padaryta nedaug (jei pažangos apskritai būta) mažinant reguliavimo kliūtis, trukdančias pradėti užsiimti tam tikrų profesijų veikla ir ją vykdyti. Teisinių paslaugų teikimas tebėra profesinė veikla, kuriai bendrojoje rinkoje taikoma griežčiausia apsauga.

⁶⁰ Nacionaliniai SOLVIT centrai. Europos Komisija (europa.eu).

⁶¹ *SOLVIT's Helping Hand in the Single Market: celebrating 20 years*
https://ec.europa.eu/solvit/docs/2022/anniversary_report_web_en.pdf.

⁶² – **Bendrosios rinkos skaidrumo direktyva** – EUR-Lex (europa.eu).

pranešimų teikimas pagal vieno langelio principą valstybėms narėms suteiks galimybę visus pranešimus teikti vienoje vietoje.

Paslaugų srityje Komisija taip pat pradeda prioritetinį procesą, kurio tikslas – kartu **su valstybėmis narėmis šalinti laisvo paslaugų judėjimo kliūtis pramonės ekosistemose, kuriose teikiama daug paslaugų** ir kurių tarpvalstybinės prekybos potencialas dar nerealizuotas. Tai visų pirma statybos, mažmeninės prekybos, turizmo ir verslo paslaugų ekosistemos.

Daugelis kliūčių atsirado netyčia – dažnai jos yra tiesiog skirtingų darbo metodų, skirtingu laiku sukurtų įvairiose valstybėse narėse atsižvelgiant į nacionalinius ar vietos aspektus, padarinys. Gali būti, kad jos nėra aiškiai prieštaraujančios Sutarčiai ar suderintoms taisyklėms. Tačiau jos vis tiek gali labai trukdyti tarpvalstybiniam verslui. Be to, nepaisant galimos sklandesnių mainų naudos mums visiems, praktiškai spręsti problemas gali trukdyti įtakingi asmeniniai interesai, kiti politiškai aiškiau išreikšti prioritetai ir (arba) paprasta inercija. Komisija, veikianti pagal turimus vykdymo užtikrinimo ir telkimo įgaliojimus, negali būti vienintelė bendrosios rinkos interesų atstovė. Bendrajai rinkai taip pat reikia specialaus atstovo valstybių administracijoje. Todėl Komisija siūlo, kad kiekviena valstybė narė įsteigtų specialų **bendrosios rinkos biurą bendrosios rinkos kliūtims šalinti**. Toks biuras turėtų turėti vyresniąją vadovybę ir tinkamus išteklius, taip pat nuolatinius įgaliojimus aktyviai kelti klausimus ir siūlyti problemų sprendimus pagal nacionalinę sprendimų priėmimo sistemą⁶³. Šiuo darbu būtų papildytos tokios bendradarbiavimo priemonės kaip SOLVIT bei Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė ir galėtų būti padedama, visų pirma, pašalinti paslaugoms likusias kliūtis.

Itin svarbu **užkirsti kelią naujoms prekybos kliūtims**: tai ypač aktualu paslaugų sektoriuje, nes jame nacionalinio reguliavimo skirtumai ir įtakingi asmeniniai interesai iki šiol riboja galimybes pasiekti didesnę integraciją bendrojoje rinkoje. **Paslaugų direktyvoje** valstybėms narėms keliamas reikalavimas užtikrinti, kad jų naujos reguliavimo nuostatos būtų pagrįstos ir proporcingos, kai tai susiję su tokiais ribojimais kaip teritoriniai apribojimai, bendrovių nuosavybės taisyklės ar nustatyto dydžio tarifai. Pagal Paslaugų direktyvą valstybės narės taip pat privalo apie tokius naujus reikalavimus pranešti Komisijai ir kitoms valstybėms narėms.

Be to, nuo 2020 m. **Proporcingumo patikros direktyva** nustatyta tvarka, pagal kurią valstybės narės prieš įsigaliojant bet kokioms naujoms nacionalinėms taisyklėms turi įvertinti ir išaiškinti, kodėl tos taisyklės yra nediskriminacinės ir proporcingos. Vis dėlto ta tvarka taikoma tik daliai paslaugų ekonomikos, t. y. reglamentuojamosioms profesinėms paslaugoms. Komisija ketina kartu su valstybėmis narėmis ištirti, kaip būtų galima optimaliai taikyti šią tvarką ne vien profesinei veiklai, o paslaugoms apskritai. Ji tuo tikslu atitinkamai pritaikys pranešimo priemonę pagal Paslaugų direktyvą ir valstybėms narėms pateiks papildomų tikslinių rekomendacijų dėl šių proporcingumo kriterijų taikymo. Tai labai padės gerinti ir švelninti reguliavimą ir pasiekti, kad nereikėtų imtis *ex post* vykdymo užtikrinimo priemonių, kurias taikant patiriama daug išlaidų ir be reikalo kyla prieštaravimų.

⁶³ Jo vaidmuo turėtų būti derinamas prie skirtingų valdymo sistemų, pvz., federalinės valdžios sistemose arba ten, kur yra taikoma didelė decentralizacija.

Didelė valstybių narių grupė pradėjo dirbti kartu su Komisija, kad būtų pradėta savanoriškai naudoti **bendra e. deklaracija dėl komandiruočių darbuotojų**⁶⁴. Komisija ragina visas valstybes nares siekti savo darbą užbaigti iki 2023 m. pabaigos.

Reikia **iš naujo priimti politinį įsipareigojimą** visais lygmenimis, kad būtų gerinamas bendrosios rinkos taisyklių taikymas ir jų laikymosi užtikrinimas ir būtų įvykdyti ankstesni įsipareigojimai⁶⁵. Komisija, visų pirma Konkurencingumo tarybos darbe, reguliariai **pristatys bendrosios rinkos rezultatų suvestinės rezultatus už bendrąją rinką atsakingoms nacionalinėms institucijoms**. Diskusijų metu turėtų būti įvertinta pažanga siekiant iškeltų tikslų ir nurodyti galimi papildomi veiksmai, kad būtų pagerinti valstybių narių rezultatai užtikrinant bendrosios rinkos taisyklių laikymąsi ir mažinant nereikalingas bei neproporcingas kliūtis.

Komisija primena savo ankstesnį raginimą valstybėms narėms, kad jos įsipareigotų užtikrinti, kad visų direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę nepakankamumo rodiklis būtų ne didesnis kaip 0,5 proc.⁶⁶, o direktyvų, kurias įgyvendinti vėluojama daugiau kaip dvejus metus, – 0 proc.⁶⁷ Komisija taip pat primena apie savo ankstesnį pasiūlymą, kad visų direktyvų atitikties nepakankamumo rodiklis neviršytų 0,5 proc.⁶⁸ Be to, Komisija pasiūlė nustatyti, kad tais atvejais, kai apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės nepranešama, atitinkamas atvejis būtų išspręstas arba pažeidimo byla būtų perduota nagrinėti Teisingumo Teismui per 12 mėnesių nuo tada, kai nusiųstas oficialus pranešimas⁶⁹.

Remdamasi pirmiau išdėstytais elementais **Komisija siūlo nustatyti konkrečius vykdymo užtikrinimo tikslus**, kad **ir perkėlimo į nacionalinę teisę nepakankamumo, ir atitikties nepakankamumo rodiklis neviršytų 0,5 proc.** Ji taip pat siūlo nustatyti **SOLVIT etaloną**, kad ne mažiau kaip 90 proc. bylų kiekvienoje valstybėje narėje būtų išspręsta per 12 mėnesių. Komisija taip pat pateiks savo pastabų dėl pažangos sprendžiant bendrosios rinkos kliūčių problemas, pavyzdžiui, naudodamasi tokiais bendradarbiavimo priemonėmis kaip Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė.

3.2. Tolesnis bendrosios rinkos žaliojo ir skaitmeninio aspektų puoselėjimas

Bendroji rinka bus itin svarbi ES **žaliajai pertvarkai ir žiedinei ekonomikai**. ES turi išlaikyti lyderystę švarių technologijų srityje ir savo konkurencinį pranašumą mažinant

⁶⁴ Po surengtų konsultacijų ir galimybių studijos 20 valstybių narių iki 2023 m. pradžios susitarė siekti parengti bendrą tokios deklaracijos formą, kaip pranešta 2021 m. atnaujintoje pramonės strategijoje.

⁶⁵ 2007 m. kovo 8–9 d. Briuselyje vykusioje Europos Vadovų Tarybos susitikime iškeltas tikslas, kad neperkėlimo į nacionalinę teisę rodiklis (bendrosios rinkos direktyvų, apie kurių visišką perkėlimą į nacionalinę teisę dar nepranešta Komisijai, procentinė dalis) būtų ne didesnis kaip 1 proc., ir 2002 m. kovo 15–16 d. Barselonoje vykusioje Europos Vadovų Tarybos susitikime iškeltas tikslas, kad direktyvų, kurias įgyvendinti vėluojama daugiau kaip dvejus metus, perkėlimo į nacionalinę teisę nepakankamumo rodiklis būtų 0 proc.

⁶⁶ Bendrosios rinkos akte (COM/2011/0206) Komisijos pasiūlytas tikslas užtikrinti, kad perkėlimo į nacionalinę teisę nepakankamumo rodiklis neviršytų 0,5 proc.

⁶⁷ 2002 m. kovo 15–16 d. Barselonoje vykusioje Europos Vadovų Tarybos susitikime nustatytas tikslas, kad direktyvų, kurias įgyvendinti vėluojama daugiau kaip dvejus metus, perkėlimo į nacionalinę teisę nepakankamumo rodiklis būtų 0 proc.

⁶⁸ Bendrosios rinkos akte (COM/2011/0206) Komisijos pasiūlyti tikslai užtikrinti, kad atitikties nepakankamumo rodiklis neviršytų 0,5 proc.

⁶⁹ Komisijos komunikatas „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“, C/2016/8600.

priklausomybę nuo iškastinio kuro, kad pajėgtų sukurti neutralaus poveikio klimatui ekonomiką. Mums reikia efektyviau naudoti medžiagas bei kitus išteklius ir pereiti prie žiedinės ekonomikos, kad būtų išlaikyta gaminių sudėtyje esančių medžiagų vertė ir kuo labiau sumažintas atliekų kiekis. Šiuo metu pradedamas įgyvendinti Žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriame nustatyti didelio užmojo tikslai skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

Visoje ES taikomos bendros taisyklės padės įmonėms lengviau įvykdyti šį uždavinį, taigi bus lengviau pasiekti mūsų tikslus (galbūt ir pasauliniu lygmeniu). **Tvarių gaminių ekologinio projektavimo** taisyklėmis palengvinamas ir didinamas medžiagų, gautų iš gaminių jų gyvavimo ciklo pabaigoje, rekuperavimas ir grąžinamasis perdirbimas, kuo labiau sumažinant atliekų susidarymą. **Gaminių pasų iniciatyva** suteiks galimybę vartotojams ir veiklos vykdytojams lengvai gauti informaciją apie gaminių atitiktį reikalavimams, taip pat apie perdirbtųjų ir perdirbti tinkamų medžiagų dalį gaminiuose.

ES tvaraus finansavimo sistema suteikia priemonių, kuriomis padedama investuoti privatą kapitalą į žaliąją veiklą ir finansuojama pati pertvarka. ES taksonomijos sistemoje pateiktas tvarios ekonominės veiklos sąrašas investuotojams, ieškantiems galimybių investuoti į švarias technologijas ir daryti tvarias investicijas.

Dabartinė ES elektros energijos rinkos struktūra per daugelį metų padėjo sukurti efektyvią ir gerai integruotą rinką, kurioje skatinama naudoti atsinaujinančiųjų išteklių ir mažo anglies dioksido pėdsako energiją ir diegti švarias lanksčias technologijas, tačiau pastarojo meto energetikos krizė išryškino kelis trūkumus, dėl kurių namų ūkiai ir įmonės patiria didelių kainų šuolių, turinčių įtakos jų sąskaitoms už elektros energiją. Reaguodama į šią krizę ES patvirtino energijos kainoms skirtų priemonių rinkinį, apimančią priemones, kuriomis siekiama spręsti didelių kainų problemą (įskaitant pajamų rėmimą, mokesčių lengvatas ir dujų taupymo bei laikymo priemones), taip pat planą „REPowerEU“, kuriame numatytos tolesnės priemonės ir finansavimas siekiant didinti energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą, kad sumažėtų priklausomybė nuo Rusijos iškastinio kuro. Komisija pasiūlė reformuoti elektros energijos rinkos struktūrą⁷⁰.

Skaitmenizacija vyksta sparčiai ir yra mūsų kasdienio gyvenimo dalis. Ji yra Sąjungos konkurencingumui, klestėjimui ir mūsų visuomenės gerovei svarbus veiksnys. **Skaitmeninių paslaugų aktu** ir **Skaitmeninių rinkų aktu** Komisijai suteikti nauji tiesioginiai tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimai, kurių jau esama kai kuriose kitose (kaip antai konkurencijos teisės ar finansų reguliavimo) srityse. Komisija įsipareigoja imtis visų būtinų tyrimo ir vykdymo užtikrinimo priemonių ir naudotis savo turimais priežiūros įgaliojimais labai didelių interneto platformų ir labai didelių interneto paieškos sistemų, taip pat prieigos valdytojų atžvilgiu, kai jie neatlieka savo prievolių pagal Skaitmeninių paslaugų aktą ar Skaitmeninių rinkų aktą.

Europiečiams bendrojoje rinkoje reikia suteikti galimybę naudotis **patikimu, sparčiu ir saugiu ryšiu** visoje Sąjungoje, užtikrinant, kad visa ES ypatingos svarbos infrastruktūra, įskaitant elektroninių ryšių ir skaitmeninę infrastruktūrą, būtų labai saugi. Kartu su vasario 23 d. priimtu pasiūlymu dėl **Gigabitinės infrastruktūros akto** Komisija pradėjo platus

⁷⁰ COM(2023) 148 *final*.

masto tiriamąsias konsultacijas dėl ryšių sektoriaus ateities. Tų konsultacijų metu taip pat tiriama, kaip galime **pereiti prie tikros bendrosios elektroninių ryšių rinkos**. Tai galiausiai būtų naudinga piliečiams – jiems būtų teikiamos geresnės telekomunikacijų paslaugos už prieinamesnę kainą.

Pagal 2020 m. Europos duomenų strategiją siekiama sukurti tikrą bendrąją duomenų rinką, kurioje būtų visiškai laikomasi Europos privatumo ir duomenų apsaugos taisyklių ir būtų užtikrintas teisinis aiškumas, kas ir kokiomis sąlygomis gali turėti prieigą prie duomenų ir juos naudoti. 2022 m. vasario mėn. Komisija pasiūlė Duomenų aktą, kuriuo būtų nustatyta pamatinė sistema siekiant užtikrinti sąžiningumą skaitmeninėje aplinkoje, skatinti konkurencingą duomenų rinką, atverti galimybių duomenimis grindžiamoms inovacijoms ir padaryti duomenis prieinamesnius visiems. Ta bendroji sistema bus remiama kuriant ir tarpusavyje susiejant **bendras Europos duomenų erdves** strateginiuose sektoriuose ir viešųjų interesų srityse.

Tuo pat metu, kai skelbiamas šis komunikatas, **Komisija kuria viešųjų pirkimų duomenų erdvę**⁷¹, kurioje bus užtikrinti prieinamesni ir geresnės kokybės duomenys apie viešąsias sutartis, kurių vertė – apie 2 trln. EUR (beveik 13,6 proc. ES BVP)⁷². Šioje duomenų erdvėje bus sudaromos vienodos sąlygos įmonėms, teikiančioms viešųjų pirkimų projektų pasiūlymus bet kur Europos Sąjungoje. Ši priemonė bus itin naudinga MVĮ. Ji padės viešiesiems pirkėjams ir įmonėms tobulinti savo investavimo ir pasiūlymų teikimo strategijas, taip pat visiems suinteresuotiesiems subjektams užtikrins didesnę skaidrumą ir ekonominį naudingumą.

Siūlomoje **Europos sveikatos duomenų erdvėje** bus ne tik suteikta daugiau galios individualiems pacientams, bet ir sudarytos palankios sąlygos su sveikata susijusiems moksliniams tyrimams ir inovacijoms Europos mastu⁷³. Taip pat būtina įveikti pernelyg didelį bendrosios vaistų rinkos susiskaidymą, kad vaistinių preparatų apyvarta būtų palengvinta ES pacientų labui.

Po dešimtmečius trukusių diskusijų bendrasis patentas pagaliau taps realybe 2023 m. birželio mėn. Taip bus užtikrintas **jau seniai reikalingas bendrosios technologijų rinkos pagilinimas**. Patentai yra didžiausią galią turinčios intelektinės nuosavybės teisės, itin svarbios investicijoms į skaitmeninę pertvarką. Modeliavimo duomenimis, naudojant bendrąjį patentą metinės tiesioginės užsienio investicijos ES gali padidėti 1,8 mlrd. EUR⁷⁴. Kartu su bendroju patentu bus įgyvendinta esminių standartų patentų reforma **nustatant visuotinio licencijavimo standartus**, kad būtų kuo labiau padidintos tiek ES esminių standartų patentų savininkų, tiek įgyvendinančiųjų subjektų mokslinių tyrimų ir plėtros (MTP) investicijos.

Dėl skaitmenizacijos piliečiams tampa vis lengviau naudotis savo socialinės apsaugos teisėmis užsienyje. 2023 m. Komisija pateiks **socialinės apsaugos koordinavimo**

⁷¹ C(2023) 1696.

⁷² Iki šiol tik nedidelė dalis duomenų (tik iš 20 proc. visų viešųjų pirkimų konkursų) yra prieinami vienoje vietoje – ES duomenų bazėje „Tenders Electronic Daily“ (TED), kurioje galima atlikti duomenų paiešką analizės reikmėms. Kita vertus, 80 proc. duomenų atskirai laikomi įvairiais formatais daugybėje sistemų skirtingose valstybėse narėse.

⁷³ [Europos sveikatos duomenų erdvė \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/en/european-health-data-space).

⁷⁴ <https://www.epo.org/service-support/publications.html?pubid=162#tab3>

skaitmenizacijos iniciatyvą, susijusią su darbu pagal Europos socialinės apsaugos paso⁷⁵ bandomąjį projektą. Ši iniciatyva parodys, kaip šios srities skaitmenizacija palengvinamas piliečių naudojimas savo socialinės apsaugos teisėmis visoje Europoje ir taip remiamas laisvas asmenų judėjimas ir darbo jėgos judumas. Pagal ją bus apibūdinta socialinės apsaugos skaitmenizacijos pažanga, pagrindiniai uždaviniai, galimybės ir sąsajos su kitomis skaitmeninės srities iniciatyvomis ir bus nustatyti aiškūs tarpiniai tikslai iki 2030 m. padedant įgyvendinti Komisijos ilgesnio laikotarpio viziją – pasiekti, kad socialinės apsaugos sistemos būtų sąveikesnės ir susietos tarpusavyje.

ES taip pat aktyviai veikia mokesčių politikos srityje siekdama, kad būtų pašalinti iškraipymai ir užtikrintas geras bendrosios rinkos veikimas. Pavyzdžiui, pasiūlymas dėl **PVM skaitmeniniame amžiuje**⁷⁶ labai prisidės prie bendrosios rinkos stiprinimo, nes bus toliau paprastinamos PVM prievolės prekyautojams, ypač MVĮ, ir bus pasiūlyta nustatyti skaitmeninių ataskaitų teikimo reikalavimą, taip užkertant kelią tolesniam susiskaidymui Sąjungoje. Šiuo metu rengiamoje Europoje gautų verslo pajamų apmokestinimo sistemoje (BEFIT) bus sudarytas bendras ES pelno mokesčio taisyklių sąvadas, taip formuojant nuoseklų požiūrį į verslo apmokestinimą visoje ES.

Be to, Komisija rengia didelio užmojo **muitų sąjungos reformą**, kuria muitinių ir rinkos priežiūros institucijų bendradarbiavimas bus toliau stiprinamas įtraukiant centralizuotą rizikos valdymo duomenų analitiką ir visapusiškesnę bei struktūriškesnę keitimąsi duomenimis iš įvairių šaltinių. Kad ES įmonės galėtų klestėti naujų geopolitinių iššūkių aplinkybėmis ir išlaikytų savo gamybos priemones bendrojoje rinkoje, itin svarbu išlaikyti jos vientisumą ir vienodas sąlygas su trečiųjų valstybių gamintojais. Todėl svarbus muitinės reformos tikslas – efektyviau ir veiksmingiau užtikrinti ES taisyklių, įskaitant draudimus ir apribojimus, laikymąsi prie išorės sienų⁷⁷.

Norint sėkmingai pereiti prie žaliosios ir skaitmeninės ekonomikos reikalinga darbo jėga, turinti reikiamų su išsilavinimu susijusių įgūdžių. Jau dabar 77 proc. įmonių teigia, kad joms sunku rasti darbuotojų, turinčių reikiamų įgūdžių⁷⁸. Svarbi priemonė užtikrinti, kad įmonės gautų reikiamų įgūdžių turinčių darbuotojų tada, kai jų reikia, ir ten, kur jų reikia, yra **ES profesinio judumo sistema**, pagal kurią nuo 1997 m. jau 800 000 asmenų suteikta galimybė užsiimti savo profesine veikla kitoje valstybėje narėje. Nuo 2013 m. naudojama **Europos profesinė kortelė ir bendrasis rengimo testas** palengvino judumą, bet tik kelių profesijų atstovams. Komisija kartu su valstybėmis narėmis tirs galimybes plačiau naudoti šias ir panašias priemones, kad būtų išnaudojamas šis potencialas ir daugiau asmenų galėtų naudotis

⁷⁵ Šiuo pasu papildyta Elektroninių socialinės apsaugos informacijos mainų sistema (EESSI), kurioje suteikta galimybė keistis informacija tarp valdžios institucijų: juo palengvinami ryšiai ir informacijos mainai tarp judžių piliečių, socialinės apsaugos institucijų ir kitų atitinkamų viešojo administravimo institucijų (pvz., darbo inspekcijų ir sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų), suteikiant galimybę patikrinti teises į socialinę apsaugą tikruoju laiku, be kita ko, subjektams, neturintiems prieigos prie EESSI sistemos.

⁷⁶ Žr. COM(2022) 701 final,

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_en.

⁷⁷ Dar vienas sustiprinto muitinių ir rinkos priežiūros institucijų bendradarbiavimo pavyzdys – neseniai priimtas ES muitinės vieno langelio aplinkos reglamentas, kuriuo užtikrintas nacionalinių muitinės sistemų susiejimas (2022 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2399, kuriuo sukuriamas Europos Sąjungos muitinės vieno langelio aplinka ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 952/2013, OL L 317, 2022 12 9, p. 1).

⁷⁸ 2023 m. metinė bendrosios rinkos ataskaita, p. 23.

spartesniu ir paprastesniu profesinės kvalifikacijos pripažinimu kitose valstybėse narėse. Be to, 2023 m. Komisija pateiks **pasiūlymą palengvinti trečiųjų valstybių piliečių kvalifikacijos pripažinimą**, kad bendroji rinka taptų patrauklesnė talentingiems ir kvalifikuotiems darbuotojams iš ES nepriklausančių šalių. Komisija taip pat išbandys Europos skaitmeninių įgūdžių sertifikatą, kad būtų užtikrintas būtinas skaitmeninių įgūdžių ugdymo ir tobulinimo kokybės lygis ir jo pripažinimas visoje ES. Kartu iki 2025 m. baigsime kurti Europos švietimo erdvę, kuri labiau praturtins valstybių narių švietimo sistemų skaitmeninį ir žaliąjį aspektus, besimokantiems asmenims ir mokytojams sudarys palankesnes sąlygas dirbti visoje bendrojoje rinkoje ir palengvins tyrėjų ir universitetų bendradarbiavimą.

* * *

4. IŠVADOS

Bendroji rinka yra iš ekonominės, socialinės ir geopolitinės perspektyvos naudinga piliečiams, įmonėms ir visai ES. Ši nauda neginčijama, tačiau reikia toliau bendromis pastangomis **vertinti ir atrasti galimus sprendimus**, kaip labiau išnaudoti dar neišnaudotą jos potencialą. Bendroji rinka taip pat turės toliau **prisitaikyti prie naujų realių** geopolitinėje aplinkoje, technologinės plėtros, žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos ir poreikio didinti ES ilgalaikį konkurencingumą ir produktyvumą.

Bendrosios rinkos sukūrimas prieš trisdešimt metų buvo bendrų pastangų rezultatas. **Žvelgiant į ateitį** mums reikia toliau didinti bendrosios rinkos naudingumą atsižvelgiant į tas naujas realijas. Pirma, reikia vėl skirti dėmesį kliūčių šalinimui tose srityse, kurios yra svarbiausios visai ekonomikai, tokiose kaip paslaugos, kapitalo rinkos, energijos rinkos, skaitmeninės ir duomenų rinkos. Antra, reikalavimų vykdymo užtikrinimo veikla turi būti telkiama tose srityse, kuriose neišnaudotas potencialas yra didžiausias, kaip antai verslo paslaugų, mažmeninės prekybos, statybos ir turizmo srityse. Trečia, reikalingi aiškūs lyginamieji standartai siekiant išspręsti ES taisyklių perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo nepakankamumo problemas, mažinant administracines kliūtis ir gerinant verslo aplinką.

Komisija stebės pažangą remdamasi bendrosios rinkos rezultatų suvestine ir kitais aktualiais su reikalavimų vykdymo užtikrinimu ir verslo aplinka susijusiais šaltiniais, taip pat stebės pažangą SOLVIT ir bendradarbiavimo priemonių (tokių kaip Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė) sistemoje.

Remiantis pirmiau išdėstytais elementais, **diskusijos Taryboje ir Europos Vadovų Taryboje** bus grindžiamos Komisijos ataskaitomis dėl **bendrosios rinkos taisyklių laikymosi užtikrinimo ir įgyvendinimo** pažangos ir dėl **bendrosios rinkos kliūčių šalinimo**. Valstybių ir vyriausybių vadovams siūloma kasmet aptarti atitinkamus pokyčius pavasario Europos Vadovų Taryboje.

Visam tam pasiekti reikės **bendrų pastangų kartu su visais dalyviais** – Europos Parlamentu, valstybėmis narėmis, Komisija, taip pat įmonėmis, MVĮ ir pilietinės visuomenės organizacijomis; kiekvienas iš jų atliks savo vaidmenį.

Komisija ragina lyderius, vyriausybes, teisės aktų leidėjus ir socialinius partnerius pasinaudoti šiemet minima bendrosios rinkos sukaktimi kaip **proga labai padidinti pastangas užtikrinti, kad bendroji rinka veiktų gerai ir duotų geresnių rezultatų** žmonėms ir įmonėms. Būtina toliau svarstyti, kokia turėtų būti tolesnė bendrosios rinkos raida per ateinančius 30 metų.